

FAIRPLAY ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Єрмолова В. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Радченко Л. О.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Кріль І. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
старший викладач кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Навчально-наукового олімпійського інституту
Національного університету фізичного виховання і спорту України
м. Київ, Україна*

Останніми роками дедалі частіше наголошується на тому, що учні шкільного віку менш пристосовані до ситуацій, які потребують компетентностей соціальних відносин [3]. Формування свідомої та самодостатньої особистості є одним із пріоритетів шкільної освіти XXI століття. Уміння спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, знання законів, почуття відповідальності за свої дії, процеси, що відбуваються у суспільстві, вирізняють свідомого учасника державного життя.

Звертаючись до фізкультурно-спортивної діяльності, підрастаюча особистість повинна підтримуватись просоціальними реакціями, які ініціюються вчителем фізичної культури (спортивним тренером), і бути корисною для просування ідеалів спортивного змагання та моральної поведінки. У Декларації про спорт, толерантність та чесну гру визнано, що спорт є важливою складовою освіти [4]. Спорт як значуща форма соціальної активності відіграє ключову роль у глобальному масштабі у контексті міжособистісного спілкування та розвитку про соціальних компетентностей [1, 5]. Будучи універсальним явищем, спорт є складовою культури, системи освіти і впливає на

формування ціннісних орієнтацій дітей і молоді та, відповідно, на їх поведінку у житті соціуму.

FairPlay як загальноприйнята концепція спортивної етики, один з основоположних принципів Олімпійської хартії [2] може допомогти у розумінні справедливості у ширшому соціальному контексті. FairPlay слід розглядати не лише у спортивному вимірі, а й як частину повсякденного життя, включаючи всю бажану поведінку спортсменів у їхньому соціальному функціонуванні [6].

У 2021 р. нами було проведено дослідження щодо сформованості FairPlay як одного з основних етичних вимірів поведінки у спорті серед 1 200 школярів з усіх областей України.

Аналіз анкетування школярів показав, що для 66% школярів FairPlay є нормою поведінки у житті, для 30,2% учнів – норма поведінки лише на спортивних майданчиках, 3,8% школярів вважають FairPlay можливістю порушення правил, якщо це допомагає перемозі (Рис. 1).

Рис. 1. Fair Play у розумінні школярів

- Досвід ведення чесної гри у житті
- Норма поведінки тільки у спорті
- Можливість порушення правил, якщо це допомагає перемогти

На запитання «Яким буде твоє ставлення, якщо сильний гравець, старший за віком, пропонує твоїй команді свої послуги перед відповідальним матчем?» ми отримали такі відповіді: 20,4% учнів були категорично проти, 48,3% школярів виявилися радими посиленню команди, 31,3% учнів – вагалися і не змогли дати позитивну або негативну відповідь.

Нас цікавили дії школярів у ситуації, коли з його товариша знущаються у команді. Виявилось, що 79% учнів звернулися б до тренера, щоб той наказав хуліганів, 15,9% школярів тільки співчували б

своєму другу, а 5,1% учнів вважали, що нічим не можуть допомогти, і плекали надію, щоб не стати наступною жертвою булінгу в команді.

На запитання «Якими будуть твої дії, якщо під час змагань з бігу один учасник упав на доріжці?» ми отримали такі відповіді: 55,7% учнів прийняли рішення зупинитися і надати допомогу, 25,8% школярів продовжували б біг, 18,5% не змогли визначитися зі своїми діями.

Приємними виявилися відповіді школярів на запитання «Кого ти вважаєш винним у разі програшу твоєї команди?». Значна більшість опитаних – 86% – шукають причини програшу в собі, 8% школярів вважають винними у поразці товаришів по команді, 6% учнів звинувачують тренера або суддю (Рис. 2).

Рис. 2. Дії школярів у разі програшу команди

■ Шукаю причину у собі ■ Звинувачую товаришів по команді ■ Звинувачую тренера або суддю

Анкетування школярів дає підстави констатувати недостатню увагу формуванню у них поведінки за принципами FairPlay, що, відповідно, позначається на розвитку їх соціальної компетентності. У процесі виховання чесна гра має бути правильно співвіднесена з принципами функціонування у повсякденному житті. Ідея і принцип чесної гри, за належного контролю та регламентації, заохочення більш спокійного ставлення до гри, а особливо – через самостійного, орієнтованого на переживання, рішучого настрою молодого покоління, можуть у майбутньому стати ціннісним орієнтиром в інших галузях суспільного життя. Тому педагогічним колективам закладів загальної середньої освіти необхідно проводити роботу, яка б сприяла формуванню в учнів моральних якостей, що позитивно вплине на їх про соціальну поведінку. Навчання чесної гри як одного з універсальних принципів у спорті, що виходить далеко за рамки спортивної діяльності, є або, принаймні, має бути одним із основних завдань сучасної освіти.

Література:

1. Биндер Д. Честная игра в спорте – идеал и реальность = [Teaching Fair Play in schools. A model for successful pedagogy.] / сокр. пер. Столярова В. И. *Спорт, духовне цінності, культура*. М., 1997. Вип. 2. С. 110–114.
2. Олімпійська хартія. [(станом на 8 серпня 2021 р.)]. Інтернет. Режим доступу: <https://olympics.com/ioc/olympic>
3. Lancy, D. F.; Grove, M. A. Marbles and Machiavelli: The role of game play in children's social development. *Am. J. Play* 2017, 3, 489–499.
4. Council of Europe. Declaration on Sport, Tolerance and Fair Play. Available online: http://www.coe.int/t/dg4/sport/resources/texts/spdecl_en.asp (accessed on 21 November 2021).
5. Izquierdo, C., Anguera, M. T. The Analysis of Interpersonal Communication in Sport From Mixed Methods Strategy: The Integration of Qualitative-Quantitative Elements Using Systematic Observation. *Front. Psychol.* 2021, 12, 637304.
6. Parry, J. The Moral and Cultural Dimensions of Olympism and their Educational Application. In 100 Years as from the Foundation of the IOC: Commitments of the International Olympic Movement Towards the Modern Society of the 21st Century; Georgiadis, K., Ed. ; International Olympic Academy : Olympia, Greece, 1995. P. 181–195.

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА В ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Іщук О. А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

В сучасній педагогіці багатьох країн світу на сьогодні досить актуальним є питання патріотичного виховання студентів. У зв'язку з цим відбувається залучення молодого покоління до ідеалів олімпізму, спрямування яких полягає у вихованні загальнолюдських, гуманістичних духовно-моральних, національних цінностей засобами олімпійської освіти. Олімпійська освіта має на меті поширення знань про Олімпізм, принципи та ідеали сучасного спорту, роль олімпійських видів спорту в системі виховання та освіти, його зв'язок з іншими